

Дәріс 10

БАСҚАРУШЫЛЫҚ ШЕШІМДЕР ӨЗІРЛЕУДІҢ ӘДІСТЕРІ

10.1 Шешімдер ағашы әдісі

Әдіс кез келген шарттарға сәйкес тармақталу процесінің үлгісін пайдаланады. Үлгі ұсынады өзімен бірге графикалық сурет байланыстарды негізгі және урдың кейінгі нұсқалары. Онда ОД атаулары, әрбір шешімнің негізгі нәтижелері және күтілетін тиімділік туралы мәліметтер келтіріледі. Әдіс бір уақытта жақсы жұмыс істейді сараптамалық әдістермен ол айтарлықтай тәжірибе жинақталған және шешімдер, оларды іске асыру шарттары және нәтижелердің өздері туралы кең құжаттамасы бар стандартты басқару процестері үшін қолданылады.

Шешім ағашы – бұл балама шешімдерді, баламалы орта күйлерін, сәйкес ықтималдықтарды және баламалар мен орта күйлерінің кез келген комбинациясы үшін пайданы көрсететін шешім қабылдау процесінің графикалық көрінісі. Ағаштар оңнан солға қарай сызылады, шешімдер қабылданатын орындар төртбұрыштармен, нәтижелердің пайда болу орындары шеңберлермен, мүмкін шешімдер үзік сызықтармен, мүмкін нәтижелер тұтас сызықтармен белгіленеді.

Әрбір балама үшін күтілетін ақшалай құн (КББ) есептеледі – ықтимал ұтыстардың көбейтіндісінің және олардың сәйкес алу ықтималдығының қосындысы. Шешім ағашы әдісі стратегияны таңдау үшін компьютерлік ойындарды әзірлеуде сәтті қолданылады.

10.2. Шұғыл шешімдердің қабылдау

Шұғыл шешімдер санатына қабылдауға минуттар, тіпті секундтар бөлінетін шешімдер жатады. Әдетте, мұндай шешімдер төтенше жағдайлар кезінде, шешім қабылдаудың егжей-тегжейлі рәсімдерін қолдануға уақыт болмаған кезде қабылданады. Ең жақсы жағдайда, саны толық болмауы мүмкін жылдам анықталған шешім баламаларының оң және теріс жақтарын қысқа мерзімде бағалауға мүмкіндік бар.

Төтенше жағдайларда шешім қабылдау дағдыларын үйретудің ең жиі қолданылатын әдістері мыналар болып табылады талдау нақты жағдайлар және тренажерларды оқу-жаттығу төтенше жағдайларын жасау үшін пайдалану (айнымалы ток операторлары, ұшқыштар және т.б. үшін).

Шешімнің ең жақсы баламаларын таңдауға әлі біраз уақыт болған жағдайда, шешімнің баламаларын ұжымдық (сараптамалық) бағалауды көздейтін әдісті қолдану ұсынылады.

Әдіс миға шабуыл әдісі сияқты туындаған мәселені ашық ұжымдық сараптамалық талқылауға негізделген. Бастапқыда сарапшылар баламалардың ең жан-жақты тізімін жасауға тырысады, содан кейін олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін талқылайды, олардың саны әртүрлі баламалар үшін әртүрлі. Талқылауды жүргізуші алынған нәтижелерді тақтаға немесе экранға қалып түрінде жазып алады артықшылықтары мен кемшіліктері бар баламалардың тізімін ұсынатын кестелер. Содан кейін алынған нәтижелерді ұжымдық салыстыру және оның артықшылықтары кемшіліктерден басым болатын баламаны таңдау жүзеге асырылады. Бір мезгілде қарастырылатын факторлардың санын азайту үшін талдаудан әртүрлі баламалар үшін мазмұны бірдей немесе өте ұқсас артықшылықтар мен кемшіліктерді алып тастау ұсынылады.

Өзін-өзі бақылау үшін сұрақтар:

1. Үлгі тармақталушы бойынша шарттарға процестің

2. Күтілетін ақшалай бағалау
3. Жылы қандай жағдайларда қажет қабылдау шұғыл шешімдердің
4. Сараптамалық бағалау баламалардың шешімдер
5. Артықшылықтары және кемшіліктері шұғыл шешімдердің